

საჯარო სამსახურის ჭიკრო

ეფექტური და გამჭვირვადი
საჯარო მმართველობა

თანამდებობის პირთა შემოსავლებისა და ქონებრივი მდგომარეობის
დეკლარაციების შემოწმების მექანიზმები

(მსოფლიო პრაქტიკა)

აღნიშნული დოკუმენტი ეფუძნება ეკონომიკური თანამშრომლობისა და
განვითარების ორგანიზაციის (OECD), ასევე მოპარული აქტივების აღდგენის
ინიციატივის (Stolen Asset Recovery Initiative) კვლევებს.

ივნისი, 2012

შინაარსი

I. შესავალი.....	3
II. დეკლარაციების შემოწმების მექანიზმები.....	3
რა მოწმდება?	3
შემოწმების ძირითადი კრიტერიუმები	4
ბანკებიდან ინფორმაციის მიღების შესაძლებლობა	5
III. სანქციები.....	5
IV. დეკლარაციების შემოწმების მექანიზმები ცალკეულ ქვეყნებში.....	7
ამერიკა.....	7
ალბანეთი	8
ბულგარეთი	9
ესპანეთი	9
ლიტვა	10
რუმინეთი	10
უკრაინა.....	12
V. დეკლარაციების კონტროლი საქართველოში	13

I. შესავალი

აღნიშნული დოკუმენტი მიმოიხილავს თანამდებობის პირთა შემოსავლებისა და ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციების შემოწმების მექანიზმებსა და შემოწმების კრიტერიუმებს სხვადასხვა ქვეყნებში. ასევე, განხილული იქნება დეკლარაციების წარუდგენლობის, დაგვიანებული წარდგენის ან არასწორი ინფორმაციის შეტანისათვის გათვალისწინებული სანქციების სახეები. დასასრულს განხილული იქნება საქართველოში არსებული დეკლარაციების შემოწმების სისტემა.

II. დეკლარაციების შემოწმების მექანიზმები

თანამდებობის პირთა მიერ გაცხადებული ქონებრივი თუ ფინანსური რესურსების ნამდვილობის დადგენა სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა მეთოდით ხდება. კერძოდ, არსებობს შემდეგი ფართოდ გავრცელებული მექანიზმები:

- დეკლარაციების შემოწმება გარკვეული რიგითობის საფუძველზე;
- დეკლარაციების შედარება, გარკვეული დროის განმავლობაში მომხდარი ცვლილებების მონიტორინგის მიზნით;
- დეკლარაციების ჯვარედინი შემოწმება გარე რესურსებისა და მონაცემთა ბაზის მეშვეობით (მიწა, ავტომობილი, გადასახადები და სხვ.);
- დეკლარაციების ანალიზი, შეუთავსებლობის (ან კერძო ინტერესებსა და საჯარო მოვალეობებს შორის კონფლიქტის) დასადგენად;
- „ცხოვრების სტილის“ შემოწმება (მოწმდება ცხოვრების სტილის შესაბამისობა დეკლარირებულ შემოსავალთან).

რა მოწმდება?

ის თუ რაზე ხდება ყურადღების გამახვილება დეკლარაციის შემოწმებისას დამოკიდებულია სისტემაზე და იმ ინფორმაციაზე, რომელიც გათვალისწინებულია დეკლარაციის ფორმით. ინტერესთა კონფლიქტის სისტემებში მოწმდება საჯარო მოსამსახურის პერსონალური, ფინანსური ინტერესებისა და მისი თანამდებობრივი შეუთავსებლობის საკითხი. უკანონო გამდიდრების სისტემებში ხდება იმ ცვლილებებისა და შეუსაბამობების აღმოჩენა, რომელიც არსებობს შემოსავალსა და ქონებას შორის. ასევე, მოწმდება დეკლარაციაში ქონების შესახებ ასახული ინფორმაციის სიზუსტე.

შემოწმების ძირითადი კრიტერიუმები

- **ცალკეული ფუნქციებისა და მოვალეობების მქონე მოსამსახურეთა დეკლარაციების პრიორიტეტად განსაზღვრა** - გათვლილია იმ მოსამსახურეთა დეკლარაციების გადამოწმებაზე, რომლებიც ასრულებენ გარკვეული სახის მოვალეობებს მიუხედავად იმისა, თუ რომელ სააგენტოში მუშაობენ (შესაძლოა მოიცავდეს პირებს, რომლებიც მართავენ სახელმწიფო ფონდებს, შესყიდვებს და სხვ.).
- **გარკვეული დაწესებულებების მოსამსახურეთა დეკლარაციების პრიორიტეტად განსაზღვრა** - ფოკუსირება ხდება იმ პირებზე, რომლებიც დასაქმებულები არიან ცალკეულ სამინისტროებსა თუ სამთავრობო სააგენტოებში (მაგ. საგადასახადო, საბაჟო და სხვ.).
- **მაღალი რანგის თანამდებობის პირების დეკლარაციების პრიორიტეტად განსაზღვრა** - არგენტინაში დეკლარაციებზე პასუხისმგებელი სააგენტო სისტემატიურად ამოწმებს მაღალ თანამდებობაზე მყოფი პირების დეკლარაციებს. მხოლოდ აღნიშნული პროცესის შემდგომ ხდება სხვა დეკლარანტების შემოწმება, რომელთა დეკლარაციების შერჩევაც სხვადასხვა რისკ-ფაქტორების გამოყენებით ხდება (ფუნქციები, სააგენტო, ვის დეკლარაციაშიც გამოჩნდა სიმდიდრის მკვეთრი ზრდა).
- **პირის დეკლარაციის შემოწმება, როდესაც მასში აღმოჩენილია ე.წ. წითელი დროშა** - წითელი დროშა გულისხმობს, რომ დეკლარაციაში, წინა წლის დეკლარაციასთან შედარებით, აღმოჩენილია ქონების დიდი მოცულობით ზრდა.
- **იმ პირთა დეკლარაციების შემოწმება, რომელთა არასათანადო ქცევის შესახებ განცხადება იქნა მიღებული** - ზოგ ქვეყანაში განცხადება არის შემოწმების ძირითადი კრიტერიუმი (ხორვატია, იორდანია).
- **შემთხვევითი შერჩევა** - საერთო ბაზიდან წინასწარ განსაზღვრული რაოდენობის შემთხვევითი შერჩევა (ალბანეთი, ბელორუსი, ესტონეთი, ლატვია, სლოვენია), რაც შეიძლება მხოლოდ პროფილაქტიკურ ქმედებად ჩაითვალოს. ელექტრონული დეკლარაციების სისტემებში ამ მიდგომას მარტო ან სხვა მიდგომებთან ერთად შეუძლია აღმოფხვრას ძირითადი საფრთხეები, თვითნებობისა და პოლიტიკური გავლენის გარეშე.

ბანკებიდან ინფორმაციის მიღების შესაძლებლობა

ბევრ ქვეყანაში დეკლარაციების კონტროლის განმახორციელებელ ორგანოს ხელი მიუწვდება საბანკო სისტემიდან თანამდებობის პირების ანგარიშების შესახებ ინფორმაციის მიღებაზე. ზოგ შემთხვევაში ეს ხდება უშუალოდ ბანკისგან მოთხოვნის საფუძველზე, ზოგ შემთხვევაში კი სასამართლოს ორდერით. პირდაპირ ბანკისგან ინფორმაციის მიღება შესაძლებელია შემდეგ ქვეყნებში: ალბანეთი, ესტონეთი, ლიტვა, მაკედონია, რუმინეთი, უკრაინა.

საბანკო ანგარიშების მონაცემებზე ხელმისაწვდომობა			
	პირდაპირი მოთხოვნის საფუძველზე	სასამართლო ბრძანების საფუძველზე	ხელმისაწვდომი არ არის
ალბანეთი	X		
ბელარუსი			X
ბულგარეთი			X
ესტონეთი	X		
საქართველო		X	
ყირგიზეთი			X
ლატვია	X		
ლიტვა		X	
მაკედონია	X		
რუმინეთი	X		
უკრაინა	X		

III. სანქციები

დეკლარაციების წარუდგენლობის, დაგვიანებული წარდგენის ან არასწორი ინფორმაციის შეტანისათვის გათვალისწინებული სანქციები შესაძლოა იყოს სხვადასხვა სახის: *ადმინისტრაციული* – საყვედური, ჯარიმა, ხელფასის დროებითი დაკავება, ჩამოქვეითება, გათავისუფლება, საჯარო სამსახურში საქმიანობის უფლების ჩამორთმევა; *სისხლისსამართლებრივი* - პატიმრობა; *რეპუტაციისადმი მიმართული* - მაგალითად, იმ პირების ვინაობის ოფიციალურ გაზეთში ან სააგენტოს ვებ-გვერდზე ე გამოქვეყნება, ვინც არ მოახდენენ დეკლარაციის შევსებას.

სანქციები ხვადასხვა ქვეყნებში

იტალიაში – პარლამენტის წევრის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი შეიძლება დადგეს, როგორც დეკლარაციის წარუდგენლობის, ასევე დეკლარაციაში არასწორი ინფორმაციის შეტანისათვის.

ლიტვიაში – კანონით „სახელმწიფო სამსახურში სახელმწიფო და კერძო ინტერესთა თანხვედრის მოწესრიგების შესახებ“ დარღვევების აღმოჩენის შემთხვევაში, პირს ეკრძალება თანამდებობრივი დაწინაურება და პრემიის აღება დარღვევის აღმოჩენიდან ერთი წლის განმავლობაში. გათავისუფლების შემთხვევაში კი სამი წლის განმავლობაში არ შეიძლება დაინიშნოს სახელმწიფო სამსახურში.

საფრანგეთში – დეკლარაციის წარუდგენლობისათვის არჩევით თანმდებლობის პირებს ერთი წლით ეკრძალებათ არჩევნებში მონაწილეობა, ხოლო დანიშნულები თავისუფლდებიან თანამდებობიდან.

შვეიცარიაში – თუ პარლამენტის წევრი არ წარადგენს დეკლარაციას, ამის შესახებ კეთდება განცხადება პარლამენტის პლენარულ სხდომაზე.

გაერთიანებულ სამეფოში – საზოგადოებრივი პალატის წევრი დეკლარირებასთან დაკავშირებული ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში, პლენარულ სხდომაზე ბოდიშს იხდის პალატის წინაშე.

გერმანიაში – ბუნდესტაგის წევრს დეკლარაციის წარდგენისათვის დადგენილი ვადის დარღვევის გამო გამოეცხადება საყვედური.

ხორვატიაში – შემოსავლისა და ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციების შესახებ კანონში ცვლილებები ახალი შესულია. ცვლილებების შედეგად, დეკლარაციაში ცრუ ინფორმაციის მითითება ისჯება სამსახურიდან გათავისუფლებით და გათავისუფლებული პირისთვის 2-დან 5 წლამდე საჯარო სამსახურში საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით. ხორვატიაში პირს, რომლის წინააღმდეგაც წარდგენილია განცხადება დარღვევების შესახებ, უფლება აქვს, წარმოადგინოს განმარტება, მოწმე ან სხვა მტკიცებულება, რათა დაეხმაროს ინტერესთა კონფლიქტის პრევენციის კომისიას განხილვაში.

ავსტრიაში, საფრანგეთში, ირლანდიაში, იტალიაში, კორეაში და სლოვაკეთში დეკლარაციის წარუდგენლობა სისხლის სამართლის დანაშაულად ითვლება.

გამოკითხული 87 ქვეყნიდან ჩანს ტენდენცია, რომ დეკლარაციის შეუვსებლობისა და დაგვიანებით შევსებისთვის პირითადად გამოიყენება ადმინისტრაციული სანქციები და ჯარიმები, თუმცა ცრუ ინფორმაციის შეტანისთვის გადახრა ხდება სისხლისსამართლებრივი სანქციებისკენ. ქვეყნების უმრავლესობაში დეკლარაციის არასრულად შევსებისთვის პირებს ეძლევათ დამატებითი შანსი, დროის გარკვეულ მონაკვეთში სრულად შეავსონ დეკლარაცია. მნიშვნელოვანია, რომ ყველა ქვეყანას ჰქონდეს პროპორციული სანქციები დეკლარაციის შემოწმების შედეგად აღმოჩენილი დარღვევებისთვის და რომ დარღვევის აღმოჩენის შემთხვევაში სანქცია დროულად დაეკისროს პირს.

IV. დეკლარაციების შემოწმების მექანიზმები ცალკეულ ქვეყნებში

ამერიკა

ამერიკაში დეკლარაციებზე პასუხისმგებელი უწყება და აღმასრულებელი უწყება ცალ-ცალკე ფუნქციონირებენ. თანამდებობის პირები დეკლარაციას წარადგენენ იმ ტერიტორიულ სააგენტოებში, სადაც უკავიათ პოზიცია (არსებობს 134 ასეთი სააგენტო) ან სამთავრობო ეთიკის სამსახურში. ეს უწყებები არ განიხილავენ დეკლარაციაში შეტანილი მონაცემების ნამდვილობას, დეკლარაციის გადამოწმება ხდება მხოლოდ ველების სრულად შევსების მიზნით და პოტენციური ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან ასაცილებლად. თუ არსებობს შესაბამისი საჩივარი, ან აშკარად არაკანონიერი მონაცემია შეტანილი დეკლარაციაში, ეს უწყებები შემდეგი გამოძიებისთვის საქმეს გადასცემენ გენერალურ ინსპექციას, ფედერალურ გამოძიებას ან იუსტიციის დეპარტამენტის ანტი-კორუფციულ განყოფილებას.

ყველა სააგენტო და სამთავრობო ეთიკის სამსახური ვალდებულია, გამოაქვეყნოს ფინანსური ანგარიში, დეკლარაციის წარდგენიდან 30 დღის განმავლობაში. არ ქვეყნდება საჯაროდ კონფიდენციალური ფინანსური ინფორმაცია, იმ თანამდებობის პირების, რომელთაც უკავიათ მაღალი ინტერესთა შეუთავსებლობის რისკის შემცველი პოზიციები.

სამოქალაქო, ადმინისტრაციული და სისხლისსამართლებრივი სანქციები გამოიყენება დეკლარაციის წარუდგენლობის ან მასში არასწორი ინფორმაციის შეტანისათვის. იმ შემთხვევაში თუ დეკლარაცია არის არასრული, თანამდებობის პირს ეძლევა საშუალება, ჩამატოს გამოტოვებული ინფორმაცია.

ამერიკის შეერთებული შტატებში კანონით „სამთავრობო დაწესებულებებში ეთიკის შესახებ“ დეკლარირებასთან დაკავშირებულ დარღვევებზე თანამდებობის პირებისთვის განსაზღვრულია ჯარიმა ან თავისუფლების აღკვეთა ერთი წლის ვადით (ან ორივე ერთად) ჯარიმის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს 50 000 ამერიკულ დოლარს.

ალბანეთი

ალბანეთში დეკლარაციების მიღებასა და მათ კონტროლს ახორციელებს ქონებრივი დეკლარაციებისა და აუდიტის ინსპექცია. ქონებრივი დეკლარაციებისა და აუდიტის ინსპექცია არის დამოუკიდებელი ორგანო, რომელიც უზრუნველყოფს თანამდებობის პირთა ინტერესთა შეუთავსებლობის კანონის აღსრულებას ალბანეთში. ეს ორგანო ყოველწლიურად განიხილავს არჩევით თანამდებობზე მყოფი პირებისა და გარკვეული რანგის საჯარო მოხელეების 4200 დეკლარაციას. გამოძიების დაწყების საფუძველია: საჩივრის მიღება, შემთხვევით შერჩევა, მნიშვნელოვანი განსხვავების აღმოჩენის შემთხვევაში დეკლარირებულ და რეალურ შემოსავალს შორის.

ალბანეთში შემოწმების სტადიები მკაცრად გამიჯნულია:

- წინასწარი დამუშავება – მნიშვნელოვანი შეცდომების და არასწორი მონაცემის გადახედვის მიზნით;
- არიტმეტიკული/ლოგიკური შემოწმება – დეკლარირებული ქონების შეფასების ნამდვილობა, შემოსავლების ნამდვილობა, ქონების შესაბამისობა კანონიერ შემოსავლებთან და ინტერესთა კონფლიქტის არსებობა;
- სრული რევიზია – დეკლარირებული ქონებისა და ფინანსური რესურსების ნამდვილობის დადგენა, წარმომავლობის წყაროს დადგენა და ინტერესთა კონფლიქტების გამოვლენა და ასეთის არსებობის შემთხვევაში, მათი აღმოფხვრა.

2008 წელს 4200 დეკლარაცია იქნა დეკლარირებული, 11-მა თანამდებობის პირმა არ წარადგინა დეკლარაცია, 70 თანამდებობის პირს დაეკისრა პასუხისმგებლობა დაგვიანებული და არასრული ინფორმაციის წარდგენისათვის.

ბულგარეთი

ბულგარეთში შემოწმების დროს ხდება დეკლარირებული ინფორმაციის შედარება სხვადასხვა სახელმწიფო და კომერციული დაწესებულებებიდან გამოთხოვილ ინფორმაციასთან. შემოწმების განხორციელებისთვის ბულგარეთის ეროვნული საკონტროლო-სარევიზიო სამმართველოს თავმჯდომარე ინფორმაციას გამოითხოვს სხვადასხვა უწყებებიდან, რომლებშიც შეიძლება რეგისტრირებული იყოს დეკლარირებული ქონება. დაწესებულებები ვალდებული არიან, შეტყობინების მიღებიდან ორი თვის ვადაში მიაწოდონ გამოთხოვილი მასალა. შემოწმება ხორციელდება დეკლარირებული და სხვადასხვა უწყებიდან მიღებული მასალების შედარების საფუძველზე.

ბულგარეთის ეროვნული საკონტროლო-სარევიზიო სამმართველოს თავმჯდომარე ვებ-გვერდზე აქვეყნებს დასკვნას და იმ უწყებათა ჩამონათვალს, რომლებმაც არ შეასრულეს თავიანთი ფუნქცია. დარღვევების აღმოჩენის შემთხვევაში კი აუწყებს ეროვნული უსაფრთხოების სამმართველოს თავმჯდომარესა და ეროვნული საგადასახადო სამმართველოს აღმასრულებელ დირექტორს, რომლებიც შემოწმების დასრულებიდან 14 დღის ვადაში უბრუნებენ პასუხს. პასუხის მიღებიდან 7 დღის შემდეგ, ბულგარეთის ეროვნული საკონტროლო-სარევიზიო სამმართველოს თავმჯდომარე აქვეყნებს აღნიშნულ დასკვნას საკუთარ ვებ-გვერდზე.

ესპანეთი

ესპანეთში დეკლარაციების კონტროლს ახორციელებს ინტერესთა კონფლიქტების მართვის სააგენტო. სააგენტო დეკლარაციების შემოწმებას იწყებს თუ შემოვიდა საჩივარი, თანამდებობების კატეგორიების მიხედვით, დეკლარაციის წარუდგენლობის (დაგვიანებით წარდგენის) და დეკლარირებულ ქონებასა და კანონიერ შემოსავლებს შორის შეუსაბამობის შესახებ. სააგენტოს შეუძლია გამოითხოვოს ინფორმაცია საგადასახადო ორგანოებიდან და აქვს პირდაპირი წვდომა უძრავი ქონების რეესტრთან. რაც შეეხება საბანკო სისტემას, იქ დაცული ინფორმაცია ღიაა მხოლოდ სასამართლოებისთვის. პირს, რომლის დეკლარაციის შემოწმებაც ხდება, უფლება აქვს მიიღოს ნებისმიერი ინფორმაცია შემოწმების ყველა ეტაპზე. სისხლისსამართლებრივი გადაცდომების ნიშნების შემთხვევაში სააგენტო ვალდებულია, ინფორმაცია მიაწოდოს სასამართლო ორგანოებს (სახელმწიფო პროკურატურას).

ესპანეთში დეკლარანტს ეძლევა საშუალება, გაასწოროს დეკლარაციაში შეტანილი ინფორმაცია ამისთვის ეძლევათ ერთ თვიანი ვადა, ხოლო კატალონიაში - 15 დღე. ეს საშუალებას იძლევა, თავიდან იქნას აცილებული სანქცია, უმნიშვნელო შეცდომებზე.

ლიტვა

ლიტვაში თანამდებობის პირები კატეგორიის მიხედვით დეკლარაციას წარუდგენენ ან იმ უწყებას სადაც მუშაობენ, ან სამსახურებრივი ეთიკის მთავარ კომისიას. დეკლარაციების კონტროლს ახორციელებენ შემდეგი უწყებები: სამსახურებრივი ეთიკის მთავარი კომისია, სახელმწიფო საგადასახადო ინსპექცია, იმ დაწესებულების უფლებამოსილი პირი, რომელშიც მუშაობს თანამდებობის პირი, სამართალდამცავი ორგანოები.

დეკლარაციის შემოწმების შედეგები გადაეცემა სამსახურებრივი ეთიკის მთავარ კომისიას, რომელსაც შეუძლია დაიწყოს დამატებითი შემოწმების პროცედურა, ან მიიღოს ზომები გამოვლენილი ფაქტების შესაბამისად. საქმეში სისხლისსამართლებრივი სამართალდარღვევის ნიშნების აღმოჩენის შემთხვევაში კომისია მასალებს გადააგზავნის პროკურატურასა და შესაბამის სამართალდამცავ ორგანოებში.

დეკლარირების მოთხოვნათა დარღვევისათვის გამოიყენება დისციპლინური და ადმინისტრაციული სანქციები (მაგ. პრემიის მიღებისა და თანამდებობრივი დაწინაურების აკრძალვა ერთი წლის ვადით, ან სამსახურიდან გათავისუფლება შემდგომში სამი წლის ვადით უკან დაბრუნების აკრძალვით). დეკლარაციის საერთოდ წარუდგენლობისა ან წარდგენილ დეკლარაციაში განზრახ არასწორი ინფორმაციის მითითებისათვის დგება თანამდებობის პირის ადმინისტრაციული ან სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი.

რუმინეთი

წარდგენილი დეკლარაციების შემოწმება ხდება „ეთიკის ეროვნული სამმართველოს დაფუძნების შესახებ“ კანონის თანახმად შემოსული საჩივრის საფუძველზე, ან ამის გადაწყვეტილებას იღებს ეთიკის ეროვნული სამმართველოს თავმჯდომარე, მასმედიის ან სხვა რომელიმე წყაროსგან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე. ასევე შემოწმების საფუძველი ავტომატურად ხდება დეკლარაციის კანონით დადგენილ ვადაში წარუდგენლობა.

რუმინეთში განცხადებას უნდა ახლდეს დასაბუთება და ინფორმაციის წყარო, რომელსაც ეფუძნება ექვი, რადგან არ განიხილება ანონიმური შეტყობინებები. იმ პირთა მიმართ, რომელთა საჩივრებშიც მოყვანილი ფაქტები დაუსაბუთებელი და ჭეშმარიტებას მოკლებული აღმოჩნდება, დადგება მისი სისიხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი.

დეკლარაციების შემოწმების პროცესში ეთიკის ეროვნული სამმართველოს ინსპექტორებს დაშვება აქვთ შემდეგი უწყებების მონაცემთა ბაზებთან: საგადასახადო რეესტრი, პირად მონაცემთა ბაზა, მიწის კადასტრი, ფინანსური დაზვერვის მონაცემთა ბაზა, ტრანსპორტის რეესტრის ბაზა, უძრავი ქონების რეესტრი და სხვა. სხვა სახელმწიფო და კერძო დაწესებულებები ვალდებული არიან, მოთხოვნიდან 10 დღის ვადაში გასცენ ინფორმაცია.

ეთიკის ეროვნულ სამმართველოს, შემოწმების შედეგად, უფლება აქვს, გამოიყენოს შემდეგი სახის სანქციები: ჯარიმა 150 დოლარამდე, დეკლარაციის წარუდგენლობისა ან დაგვიანებით წარდგენისათვის ან ინფორმაციის მიწოდებაზე თავის შეკავებისთვის. 2009 წელს სამმართველოს მიერ დაჯარიმდა 2008 პირი (მათ შორის 300 მოსამართლე, პროკურორი და 2 მინისტრი), 2008 წელს კი – 2080.

შემოწმების დროს ინსპექტორის მიერ თუ იქნა აღმოჩენილი შეუთავსებლობის ან დეკლარაციაში არასწორი ინფორმაციის შეტანის შემთხვევები, საქმე გადაეცემა სასამართლოს დარღვევების დადასტურებისთვის. თუ სასამართლოს მიერ ბრალდებები არ დადასტურდა საქმე წყდება ინსპექტორის მიერ.

დარღვევების დადასტურების შემთხვევაში, სასამართლო გამოიტანს შესაბამის გადაწყვეტილებას, რომელიც შეიძლება გასაჩივრდეს შემდგომ ინსტანციაში. შეიძლება გამოყენებული იყოს ასევე დისციპლინური პასუხისმგებლობა, რომლის უმაღლესი ზომაც არის სამსახურიდან გათავისუფლება. 2008 წელს სასამართლოს გადაეცა 709 საქმე, ხოლო 2009 წელს – 219. აქედან 80.5% მოგებულ იქნა.

სამმართველო ვალდებულია, სერიოზული დარღვევების შესახებ აცნობოს შინაგან საქმეთა ორგანოებს; ასევე, შესაბამის შემთხვევებში, ინფორმაცია მიაწოდოს საგადასახადო ორგანოებს. დეკლარაციებში არასწორი ან არასრული ინფორმაციის მითითებისთვის სამმართველო საქმეს გადასცემს სასამართლოს და მოითხოვს ქონების კონფისკაციას (ქონების კონფისკაციის 7 საქმე, ინტერესთა კონფლიქტის 6 საქმე. ფულად გამოხატულებაში სამმართველომ მოითხოვა ქონების კონფისკაცია

ღირებულებით 4,2 მილიონი ევრო, 320 ათასი რუმინული ლევი, 500 ათასი ამერიკული დოლარი).

უკრაინა

უკრაინაში დეკლარაციების შემოწმების ორი სახე არსებობს, სავალდებულო და შერჩევითი. სავალდებულო შემოწმებას ექვემდებარებიან პირები, რომლებიც დანიშნული არიან პრეზიდენტის ან მინისტრთა კაბინეტის მიერ. ამ სახის შემოწმებას ახორციელებს: სამოქალაქო სამსახურის მთავარი სამმართველო, შინაგან საქმეთა სამინისტრო, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, სახელმწიფო საგადასახადო ადმინისტრაცია და უშიშროების სამსახური. შერჩევით შემოწმებას ახორციელებს: სახელმწიფო საგადასახადო ადმინისტრაცია და სამართალდამცავი ორგანოები სამოქალაქო სამსახურის მთავარ სამმართველოსთან ერთად. ასევე დეკლარაციების შემოწმება ხდება საჩივრების საფუძველზე (ანონიმური საჩივრები არ განიხილება).

დეკლარირებასთან დაკავშირებულ დარღვევებზე გამოიყენება დისციპლინური და ადმინისტრაციული სანქციები. დეკლარაციის წარუდგენლობის შემთხვევაში, დგება სამართალდარღვევის აქტი, რომელსაც თან ახლავს ახსნა-განმარტება დეკლარაციის წარუდგენლობაზე. დეკლარანტის ხელმძღვანელის მიერ ხდება გადაწყვეტილების მიღება პირის სამსახურიდან გათავისუფლების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში გათავისუფლების მიზეზი აისახება შრომის წიგნაკში (2008 წელს ასეთი სანქცია გამოყენებულ იქნა მხოლოდ ერთი პირის მიმართ).

დეკლარაციაში არასრული ან არასწორი ინფორმაციის შეტანა ითვალისწინებს ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას ჯარიმის სახით. ასევე შეიძლება იქცეს შემაფერხებლად დაწინაურების ან არჩევით ორგანოში გამწესებისათვის.

დეკლარაციაში მოცემული ინფორმაცია არის კონფიდენციალური და არ შეიძლება მისი გამოქვეყნება. კანონი ითვალისწინებს გარკვეული კატეგორიის თანამდებობის პირთა დეკლარაციების საჯაროობას. თუმცა, პრაქტიკაში ძალიან იშვიათია ამ ინფორმაციის გამოქვეყნებაც.

V. დეკლარაციების კონტროლი საქართველოში

საქართველოში თანამდებობის პირთა ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციების წარდგენა ხდება საჯარო სამსახურის ბიუროში. ბიურო ახორციელებს კონტროლს დეკლარაციების დროულად ჩაბარებაზე. დეკლარაციის წარუდგენლობა იწვევს პირის დაჯარიმებას 1000 ლარის ოდენობით, ამის შესახებ ბიუროს უფროსის მიერ გამოიცემა ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი – განკარგულება ჯარიმის დაკისრების შესახებ. ჯარიმის გადახდა არ ათავისუფლებს პირს თანამდებობის პირის ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციის წარდგენის ვალდებულებისაგან.

ჯარიმის დაკისრების შესახებ განკარგულების კანონიერ ძალაში შესვლიდან 2 კვირის ვადაში თანამდებობის პირის ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციის წარუდგენლობა გამოიწვევს პირისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრებას, რაც არ ათავისუფლებს მას დეკლარაციის წარდგენის ვალდებულებისაგან. ასეთ შემთხვევაში პირი ვალდებულია სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის ძალაში შესვლის დღიდან 2 კვირის ვადაში წარადგინოს დეკლარაცია. სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას იწვევს დეკლარაციაში განზრახ არასრული ან არასწორი მონაცემის შეტანაც.¹

საჯარო სამსახურის ბიუროში 2010 წლიდან მოქმედებს დეკლარირების ელექტრონული სისტემა. დეკლარაციები ივსება ელექტრონულად და ავტომატურად ქვეყნდება ვებ-გვერდზე www.declaration.gov.ge. შესაბამისად, ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს შეუძლია გაეცნოს სასურველი თანამდებობის პირის დეკლარაციას ონლაინ. ვებ-გვერდის - www.csb.gov.ge მეშვეობით, შესაძლებელია 1998 წლიდან ბიუროში დაცული 47 000 დეკლარაციის გაცნობაც. მსგავსი საჯაროობა საზოგადოების მხრიდან თანამდებობის პირთა ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციების კონტროლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მექანიზმია.

საქართველოში ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციების მონიტორინგის მექანიზმის შექმნა მიმდინარეობს. საერთაშორისო რეკომენდაციებისა (OECD, Stolen Asset Recovery Initiative) და სხვადასხვა ქვეყნის პრაქტიკის გათვალისწინებით, უნდა

¹ ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციის წარუდგენლობა, ჩადენილი ასეთი ქმედებისათვის ადმინისტრაციული სახდელის დადების შემდეგ, ან დეკლარაციაში განზრახ არასრული ან არასწორი მონაცემის შეტანა ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან ორას საათამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

შეიქმნას დეკლარაციების შემოწმების მკაფიოდ განსაზღვრული, თანმიმდევრული და ეფექტური სისტემა.

როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, ყველა დეკლარაციის შემოწმება საკმაოდ დიდ დროსა და ხარჯებთან არის დაკავშირებული. შესაბამისად, საქართველოში შემოსავლებისა და ქონებრივი მდგომარეობის სისტემებმა უნდა განსაზღვრონ როგორ უნდა მოხდეს შესამოწმებელი დეკლარაციების შერჩევა. შესაძლოა, პრიორიტეტი მივანიჭოთ შემთხვევითი შერჩევის მიდგომას, რომელიც ფართოდაა გავრცელებული აღმოსავლეთ ევროპის ბევრ ქვეყანაში (ბელორუსი, ესტონეთი, ლატვია, სლოვენია, ალბანეთი). შემთხვევითი შერჩევის პრინციპი გულისხმობს საერთო ბაზიდან წინასწარ განსაზღვრული რაოდენობის დეკლარაციების შემთხვევით შერჩევასა და შემოწმებას.

კვლევების თანახმად, რეკომენდირებულია შემთხვევითი შერჩევის პრინციპთან ერთად, ამოქმედდეს სხვა მიდგომაც. მაგალითად, რუმინეთში წარდგენილი დეკლარაციების შემოწმება ხდება შემოსული საჩივრის საფუძველზეც, რომელსაც უნდა ახლდეს ეჭვის დასაბუთება, რადგან არ განიხილება ანონიმური შეტყობინებები. ასევე, შესაძლებელი უნდა იყოს იმ დეკლარაციის შემოწმება, სადაც მნიშვნელოვანი განსხვავება აღმოჩნდება დეკლარირებულ და რეალურ შემოსავალს შორის ან მნიშვნელოვანი სხვაობა, წინა წლის დეკლარაციაში წარდგენილ მონაცემებსა და ახლანდელ მონაცემებს შორის. საქართველოს შემთხვევაში, ელექტრონული მონაცემთა ბაზის საშუალებით მარტივად მოხდება მნიშვნელოვანი შეუსაბამობების აღმოჩენა. როგორც უკვე აღვნიშნა, საჯარო სამსახურის ბიუროს უფლება აქვს თანამდებობის პირი დააჯარიმოს 1000 ლარის ოდენობით, დეკლარაციის წარუდგენლობის შემთხვევაში. შესაძლოა, ბიუროს ასევე მიენიჭოს უფლებამოსილება, დააჯარიმოს დეკლარაციის წარმდენი პირები, დეკლარაციაში განზრახ არასწორი ინფორმაციის შეტანის შემთხვევაშიც.

თუ დეკლარაციის შემოწმების შედეგად, აღმოჩნდა რაიმე სახის დარღვევა, საჯარო სამსახურის ბიურო ამის შესახებ აცნობებს შესაბამის ორგანოს, სისხლის სამართლის საქმის შემთხვევაში პროკურატურას, ხოლო ადმინისტრაციული საქმის შემთხვევაში პასუხისმგებელ უწყებას, რასაც მოჰყვება სათანადო ადმინისტრაციული და სისხლისსამართლებრივი სანქციები.